

UZASADNIENIE

Przedmiot i przebieg postępowania

1. Pozwem z dnia 18 stycznia 2023 r. powodowie E. K. i J. K. wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa – Wojewody (...) kwoty 75 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty, a ponadto o zasądzenia od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Powodowie dochodzili pozwem częściowego odszkodowania za utracone prawo własności (współwłasności) nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) składającej się z działki ewidencyjnej nr (...), która została przejęta przez pozwanego z naruszeniem prawa. Twierdzili, że wydanie decyzji komunalizacyjnej przez Wojewodę (...) z dnia 6 listopada 1997 roku o stwierdzeniu nabycia nieodpłatnego tej nieruchomości przez pozwanego uniemożliwiło im późniejsze wystąpienie z żądaniem przywrócenia prawa własności, gdyż nieruchomość ta została zbyta na rzecz osób trzecich, o czym ostatecznie przesądził Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w decyzji z dnia 19 lipca 2021 roku. Wskazali, że Skarb Państwa nigdy nie był właścicielem spornej nieruchomości i nie mógł nią prawnie rozporządzać. Dlatego wobec niemożności zwrotu tej nieruchomości w naturze powodowie domagali się zapłaty odszkodowania. Odszkodowanie to miało stanowić iloczyn powierzchni działki nr (...) i średniej wartości 1 ara powierzchni gruntu budowlanego w tej części W., gdzie znajduje się działka, łącznie 2 371 500 zł. Dodatkowo z kwoty tej należało wyliczyć ułamek $\frac{15}{36}$ stanowiący udział jakim powodowie dysponują w ramach dziedziczenia po W. Z., prawowitej właścicielce, co daje kwotę 988 125 zł. Z tego powodowie domagali się kwoty jak w pozwie. Jako podstawę swojego żądania wskazali art. 160 § 1 k.p.a. (pozew, k. 3-19).

2. W odpowiedzi na pozew z dnia 7 marca 2023 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Kwestionował powództwo zarówno co do zasady jak i co do wysokości. Wskazał, że powodowie nie wykazali ani szkody ani jej wysokości. Nie wykazali przy także związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy decyzją Wojewody a rzekomą szkodą. Podnosił, że na dzień wydania decyzji komunalizacyjnej Wojewoda działał zgodnie z prawem, a Skarb Państwa nabył w roku 1997 tytuł prawny do nieruchomości. Nie można zatem przypisać mu winy w rozporządzeniu nieruchomości, gdyż tytuł prawny utracił dopiero na skutek wznowienia postępowania spadkowego. Źródłem szkody nie pozostaje zatem decyzja komunalizacyjna a orzeczenie Sądu z 1992 roku, którym Sąd przesądził, że spadkobiercą po dotychczasowym właścicielu nieruchomości jest Skarb Państwa. Ponadto pozwany kwestionował możliwość dochodzenia przez powodów odszkodowania w sytuacji gdy nie są oni spadkobiercami byłych właścicieli, a nabyli spadek na drodze umowy sprzedaży zawartej z tymi spadkobiercami. Ponadto powodowie nie sprecyzowali jakiej części odszkodowania dotyczy ich żądanie ani jak wskazana część ma się do ich udziału w nieruchomości (odpowiedź na pozew, k. 106-108).

Ustalenia faktyczne

W zakresie dotyczącym nieruchomości:

3. Jak zostało poświadczone aktem małżeństwa z dnia 28 września 1933 roku, W. F. z H. B., po uprzednim uzyskaniu rozwodu na podstawie wyroku Sądu Konsystorskiego Ewangelicko – Augsburskiego w W. z dnia 27 marca 1924 r., wstąpiła w związek z małżeńskim z J. Z. (1), przyjmując nazwisko (...).

(akt małżeństwa nr I- (...), k. 31)

4. W. Z. była właścicielką nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) składającej się z działki nr (...), obręb 3-11-19, dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy M. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadził papierową księgę wieczystą o nr (...).

(kopia papierowej księgi wieczystej nr (...), k. 33-37)

5. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy z dnia 19 listopada 1992 r., w sprawie o sygn. I Ns 920/91, toczącej się z wniosku Skarbu Państwa – (...) D. P. w W., Sąd stwierdził, że spadek po W. Z., zmarłej w dniu 31 lipca 1954 r. z mocy ustawy nabył Skarb Państwa w całości.

(wniosek z 7.08.1991 r., k. 125, postanowienie, k. 32)

6. Jeszcze przed wydaniem postanowienia z dnia 19 listopada 1992 r. H. H. (2) oraz J. L. informowali w piśmie z dnia 8 lipca 1991 r. Urząd, że zmarła jest ich ciotką i złożyli zastrzeżenie co do dysponowania przez nich prawem własności do nieruchomości przy ul. (...). Zastrzeżenie ponowili pismem z dnia 24 listopada 1997 r. Zastrzeżenia te nie zostały przez Urząd uwzględnione w jakikolwiek sposób.

(zastrzeżenie z 8.07.1991 r, k. 126, zastrzeżenie z 24.11.1997 r., k. 127, pismo z 19.09.2001 r., k. 128)

7. W dniu 11 czerwca 1993 r. działka oznaczona nr (...) została odłączona z księgi hipotecznej (...), gdzie jako właściciel została wskazana W. Z. pod swoim poprzednim nazwiskiem jako W. F. z H. B.. W dniu 8 lutego 1994 r. na podstawie prawomocnego postanowienia Sądu z dnia 19 listopada 1992 r., właścicielem wpisanym do księgi wieczystej nieruchomości został Skarb Państwa.

(kopia papierowej księgi wieczystej nr (...), k. 33-37)

8. Decyzją nr (...) z dnia 6 listopada 1997 roku znak: G.2.4. (...) Wojewoda (...) stwierdził nabycie przez D. Gminę W. P. z mocy prawa w dniu 27 maja 1990 r. nieodpłatnie własności nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) uregulowanej w księdze wieczystej KW nr (...) i oznaczonej w ewidencji gruntów w obrębie 3-11-19 jako działka nr (...) o pow. 5 097 m², na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych w zw. z art. 5 tej ustawy (dalej jako (...)). W dniu 11 grudnia 1998 r. właścicielem nieruchomości wpisanym do księgi wieczystej została Gmina W. W..

(decyzja wojewody wraz z kartą inwentaryzacyjną, k. 28-30, kopia papierowej księgi wieczystej nr (...), k. 33-37)

9. Na mocy decyzji nr (...) Prezydent Miasta W. zatwierdził podział nieruchomości uregulowanej w KW nr (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...), obręb 3-11-19 na działki nr (...). Na mocy aktu notarialnego z dnia 8 stycznia 2014 r. rep A nr 3/2014, nieruchomość oznaczona jako działka nr (...) została zbyta na rzecz W. S. i A. S. (1). Działka ta została objęta księgą wieczystą o nr (...).

(odpis zupełny KW nr (...), k. 38-43; odpis zupełny KW nr (...), k. 44-48; odpis zwykły KW nr (...), k. 49-50, wyrys z mapy ewidencyjnej, k. 51)

10. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w W. postanowieniem z dnia 23 maja 2017 r. sygn. II Ns 1620/16 zmienił postanowienie Sądu z dnia 19 listopada 1992 r. sygn. I Ns 920/91 i stwierdził, że spadek po W. Z. z domu H., córce J. H. i K., zmarłej w dniu 31 lipca 1954 r. w W. nabyli: siostra K. H., siostrzenica H. D. po ⁽³⁾/9 części spadku każda z nich oraz bratankowie: H. H. (2), J. L. z domu H. i Z. H. (1) po ⁽¹⁾/9 części spadku każde na nich – na podstawie ustawy. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację od ww. postanowienia wniesioną przez Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta(...), postanowieniem z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. XXVII Ca 1267/18.

(postanowienie z 23.05.2017 r. wraz z uzasadnieniem, k. 52-55v, postanowienie z 24.01.2020 r. wraz z uzasadnieniem, k. 56-59v)

11. Decyzją z dnia 19 lipca 2021 roku znak: (...)727-1- (...)/MGa Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził, iż decyzja Wojewody (...) nr (...) z dnia 6 listopada 1997 roku znak: G.2.4. (...) w zakresie dotyczącym działki aktualnie oznaczonej nr 56/1 została wydana z naruszeniem prawa, a w pozostałej części tj. dotyczącej działek aktualnie ozn. nr 56/2, 56/3, 56/4, 56/5 i 56/6 jest nieważna (dalej jako „Decyzja Nadzorcza”). Minister stwierdził, że w dniu 27 maja 1990 r. Skarb Państwa nie był właścicielem nieruchomości, której dotyczyła decyzja komunalizacyjna,

gdyż nieruchomości ta stanowiła własność osób fizycznych. W zakresie działki nr (...) Minister stwierdził, iż decyzja ta wywołała nieodwracalne skutki prawne, gdyż nieruchomości ta została zbyta na rzecz osób trzecich.

(decyzja MSWiA z 19.02.2021, k. 25-27v)

12. Wartość rynkowa nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1581 ha w obrębie ewidencyjnym 3-11-19 w D. W. o powierzchni 1 581 m² zgodnie z jej stanem i przeznaczeniem na dzień 6 listopada 1997 r. i według cen aktualnych wynosiła 1 223 694 zł.

(opinia biegłego, k. 160-184)

W zakresie dotyczącym uprawnień spadkowych powodów:

13. Postanowieniem z dnia 14 września 2005 roku o sygn. VI Ns 46/05/S Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie stwierdził, iż spadek po J. L., z domu H., córki J. i M., zmarłej w dniu 28 grudnia 2004 r. w K., nabyła na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 7 marca 1995 r. otwartego w dniu (...) córka E. G. z domu L. – w całości i wprost. W wyniku zawarcia związku małżeńskiego w dniu 11 sierpnia 2012 r. z J. Z. (2), nosi ona nazwisko E. Z.

(postanowienie z 14.09.2005 r., k. 61, odpis skrócony aktu małżeństwa, k. 62)

14. W postanowieniu z dnia 25 maja 1976 r. toczącym się pod sygn. III Ns.II.902/76 Sąd Rejonowy dla Warszawy P. w W. stwierdził, że spadek po zmarłym Z. H. (1), synu J. i M., zmarłym dnia 17 marca 1976 roku w W., nabyły z mocy ustawy: żona Z. H. (2) z domu W. oraz syn P. H. po 1/2 części spadku. Ponadto spadek po Z. H. (1) postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe w W. z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie pod sygn. I Ns 1096/07 na podstawie ustawy również nabyli żona Z. H. (2), z domu W. oraz syn P. H. po 1/2 części każdy z nich. W związku ze złożoną skargą J. K. i E. K. o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym postanowieniem ww. Sądu z dnia 23 czerwca 2008 r. sygn. I Ns 1096/07, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Południe w W. postanowieniem z dnia 20 października 2022 roku sygn. I Ns 730/21 uchylił w całości zaskarżone postanowienie i odrzucił wniosek.

(postanowienie z 25.05.1976 r., k. 63, postanowienie z 23.06.2008 r., k. 64, postanowienie z 20.10.2022 r., k. 66)

15. Z. H. (2) zmarła w dniu 1 września 2015 r., a spadek po niej, na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego w dniu 23 października 2015 r. przed notariuszem A. S. (2) w W. do Rep. A nr 3783/2015, nabył w całości P. H.

(akt poświadczenia dziedziczenia, rep. A nr 3783/2015, k. 66-67,68)

16. W postanowieniu z dnia 3 grudnia 2014 r. o sygn. I Ns 858/14 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie stwierdził, że spadek po H. H. (2), synu J. i M. zmarłym w dniu 17 lutego 2004 r. w W., na podstawie ustawy nabyli żona M. H. w 1/2 części spadku, siostra J. L. w 1/4 części spadku oraz bratanek P. H. w 1/4 części spadku. Po M. H., córce R. i J., zmarłej w dniu 28 października 2010 r. w L., spadek nabyła na podstawie ustawy siostra S. S. w całości.

(postanowienie z 3.12.2014 r., k. 67)

17. Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 28 października 2015 r. sporządzonej przez notariuszem A. C. do rep. A nr 13580/2015 E. K. i J. K. nabyli na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej od E. Z. cały spadek po jej zmarłej matce J. L., stwierdzony prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie z dnia 14 września 2005 r. sygn. VI Ns 46/05/S.

(akt notarialny A nr (...), k. 71-74v)

18. Umową sprzedaży z dnia 19 kwietnia 2016 r. sporządzonej przez notariuszem K. G. do rep. A nr 4488/2016 E. K. i J. K. nabyli na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej od P. H.: wszelkie prawa i roszczenia wchodzące w skład spadku po zmarłej marce Z. H. (2), w tym dotyczące nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej

działkę nr (...); cały udział w spadku po zmarłym ojcu Z. H. (1) oraz cały udział w spadku po zmarłym bracie ojca H. H. (2). W dniu 23 sierpnia 2016 r. P. H. zawarł z J. K., przed notariuszem A. R. do rep. A nr 7231/2016, aneks do umowy sprzedaży, precyzujący treść tej umowy, bez zmiany jej głównych postanowień co do sprzedaży udziałów spadku po ww. zmarłych spadkodawcach.

(akt notarialny A nr (...) wraz z aneksem- akt notarialny A nr (...)2016 r., k. 75-79, 80-82)

19. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w W. postanowieniem z dnia 23 maja 2017 r. sygn. II Ns 1620/16 zmienił postanowienie Sądu z dnia 19 listopada 1992 r. sygn. I Ns 920/91 i stwierdził, że spadek po W. Z. z domu H., córce J. H. i K., zmarłej w dniu 31 lipca 1954 r. w W. nabyli: siostra K. H., siostrzenica H. D. po ⁽³⁾/9 części spadku każda z nich oraz bratankowie: H. H. (2), J. L. z domu H. i Z. H. (1) po ⁽¹⁾/9 części spadku każde na nich – na podstawie ustawy. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację od ww. postanowienia wniesioną przez Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta (...), postanowieniem z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. XXVII Ca 1267/18.

(postanowienie z 23.05.2017 r. wraz z uzasadnieniem, k. 52-55v, postanowienie z 24.01.2020 r. wraz z uzasadnieniem, k. 56-59v)

20. Postanowieniem z dnia 14 września 2017 r. w sprawie sygn. I Ns 398/17 Sąd Rejonowy w Piasecznie stwierdził, że spadek po K. H., córce J. i K., zmarłej dnia 22 sierpnia 1963 r. w K., na podstawie ustawy nabyli: H. S., córka B. i Z., w części wynoszącej 1/2, H. H. (2), syn J. i M. w części wynoszącej 1/6, J. L. z domu H., córka J. i M. w części wynoszącej 1/6 oraz Z. H. (1), syn J. i M., w części wynoszącej 1/6.

(postanowienie z 14.09.2017 r., k. 69-v)

21. E. K. i J. K. na prawach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej są następcami prawnymi po W. Z. w ¹⁵/36 części (nabyli od P. H. i E. Z. po 15/72 ich łącznych udziałów w majątku spadkowym).

(w.w. postanowienia spadkowe)

22. Pismem z dnia 9 grudnia 2022 roku E. K., J. K. oraz P. B. działający jako kurator spadku nieobjętego po H. S., reprezentowani przez pełnomocnika wezwali Wojewodę (...) (następcę prawnego Wojewody (...)) do zapłaty m.in. na rzecz małżonków E. K. i J. K. do niepodzielnej ręki kwoty 988 125 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Swoje żądanie wywodzili z faktu wydania przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 19 lipca 2021 r. decyzji, na mocy której decyzja Wojewody (...) z dnia 6 listopada 1997 r. stwierdzająca nabycie przez D. Gmina W. W. z mocy prawa w dniu 27 maja 1990 r. nieodpłatnie własności nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) oznaczonej w KW nr (...) jako działka nr (...), została wydana z rażącem naruszeniem prawa. Wezwanie zostało doręczone adresatowi w dniu 13 grudnia 2022 r. W odpowiedzi (...) Urząd Wojewódzki w W. zwrócił pismo do nadawców z informacją, iż roszczenia odszkodowawcze mogą być przez nich dochodzone na drodze postępowania cywilnego.

(pismo z 9.12.2022, k. 25-27v, potwierdzenia nadania, k. 84, 85, potwierdzenia odbioru, k. 86, pismo (...) z 3.01.2023 r., k. 87)

Omówienie dowodów i rozstrzygnięć dowodowych

23. Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie przedłożonych przez strony dowodów z dokumentów, których wiarygodność nie była kwestionowana przez żadną ze stron i nie budziła wątpliwości Sądu. Także na podstawie tych dokumentów, a w szczególności postanowień wydanych przez Sądy stwierdzające nabycie spadku kolejnych spadkobierców po zmarłej W. Z. oraz umów sprzedaży udziałów w spadku zawartych przez część spadkobierców zmarłej z powodami, Sąd ustalił, ich legitymację do wystąpienia w niniejszej sprawie z powództwem o odszkodowanie.

24. Wartość rynkową spornej nieruchomości Sąd ustalił na podstawie wiarygodnej opinii biegłej z zakresu wyceny nieruchomości. Żadna ze stron nie kwestionowała ani przyjętej metodologii pracy ani dokonanych wyliczeń. Sąd zatem przy ustaleniu wartości tej nieruchomości w pełni opierał się na wnioskach i wyliczeniach w niej przedstawionych.

Ocena prawna

25. Powództwo zostało uwzględnione w całości co do żądania głównego.

Legitymacja procesowa powodów

26. Zgodnie z art. 1051 k.c. spadkobierca, który spadek przyjął, może spadek ten zbyć w całości lub w części. To samo dotyczy zbycia udziału spadkowego. W myśl art. 1053 k.c. nabywca spadku wstępuje w prawa i obowiązki spadkobiercy. Zbycie spadku sprawia, że zachodzi pomiędzy zbywcą a nabywcą sukcesja uniwersalna w zakresie udziału spadkowego i na tej podstawie nabywca spadku uzyskuje wszelkie korzyści i przejmuje ciężary wynikające z tego dziedziczenia. Dotyczy to zarówno praw i obowiązków cywilnoprawnych, jak i – co do zasady – publicznoprawnych (por. teza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2019 r., sygn. IV CSK 207/18; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 kwietnia 2007 r., sygn. I OSK 844/06, i z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. I OSK 988/18).

27. J. K. i E. K. zawarli umowy z następcami prawnymi W. P. H. i E. Z., którzy zbyli na ich rzecz udziały w spadku, którymi dysponowali na skutek dziedziczenia po jej bezpośrednich (lub dalszych) spadkobiercach. Umowy te nie nastroczały wątpliwości co do ich treści oraz skuteczności, toteż na ich podstawie należało uznać powodów za dysponujących udziałem 15/36 w spadku (i zarazem, wobec nieprzeprowadzenia albo braku danych o dziale spadku po W. Z., takim udziałem w rzeczach i prawach wchodzących w skład spadku).

Odszkodowanie za decyzję wydaną z rażącym naruszeniem prawa

28. Powodowie opierali swoje roszczenie na art. 160 k.p.a. i odpowiedzialności Skarbu Państwa za wydanie decyzji z rażącym naruszeniem prawa. Przepis ten został uchylony z dniem 1 września 2004 r. na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła do kodeksu cywilnego obecnie obowiązujący art. 417¹ k.c. Zgodnie jednak z art. 5 tej ustawy do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 4201, art. 4202 i art. 421 k.c. oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Oznacza to, że do decyzji, podjętych przed dniem wejścia w życie ustawy z 17.06.2004 r., powinno się stosować art. 160 k.p.a., chociażby decyzje nadzorcze zapadły już po wejściu w życie tej ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2011 r.) – z zastrzeżeniem, że odszkodowania o którym mowa w art. 160 k.p.a. można dochodzić wprost na drodze cywilnej, bez wyczerpywania dotychczas obowiązującej na gruncie tego przepisu ścieżki administracyjnej (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2008 r., sygn. III CZP 101/08).

29. Zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a., stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Do odszkodowania tego stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 k.c. (art. 160 § 2 k.p.a.). W myśl § 6 tego przepisu roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

30. Stwierdzenie nieważności decyzji, podobnie jak stwierdzenie, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa, stanowi zatem wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2018 r., sygn. I CSK 188/17). Decyzja stwierdzająca nieważność innej decyzji administracyjnej albo jej wydanie z naruszeniem prawa jest zatem aktem potwierdzającym jej bezprawność, ze względu na wystąpienie którejs z wad wymienionych w art. 156 § 1 k.p.a. Decyzja taka wiąże

sąd powszechny i w postępowaniu odszkodowawczym przesądza o bezprawności decyzji, której nieważność (wydanie z naruszeniem prawa) stanowi zdarzenie szkodzące, nie przesądza natomiast o powstaniu szkody ani o związku przyczynowym między wydaniem bezprawnej decyzji a szkodą, której naprawieniu służy roszczenie przewidziane w art. 160 k.p.a. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2021 r., sygn. I CSKP 56/21; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 września 2019 r.).

31. Z art. 160 k.p.a. wynika, jak zgodnie przyjmuje orzecznictwo sądowe, że odpowiedzialność (najczęściej) Skarbu Państwa za wydanie decyzji niezgodnej z prawem ma charakter obiektywny i nie jest uzależniona od możliwości przypisania organowi administracji albo osobom, które w jego imieniu wydawały decyzję, jakiegoś stopnia winy. Tym samym nie ma znaczenia, czy wydanie decyzji z naruszeniem prawa wynikało z umyślnego, niedbałego, czy też nawet prawidłowego (w okolicznościach, w jakich decyzja była wydawana) działania piastuna lub pracownika organu. Stwierdzenie wydania decyzji z naruszeniem prawa wystarczy do stwierdzenia, że zaszła jedna z podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Jak już zostało to wskazane w cytowanych judykatach, nie jest to jednak podstawa jedyna i wystarczająca do powstania tej odpowiedzialności.

32. Z art. 160 § 1 k.p.a. wynika, że kolejną podstawą odpowiedzialności odszkodowawczej jest powstanie szkody. W procesie dotyczącym odszkodowania na podstawie art. 160 k.p.a. powód musi zatem wykazać nie tylko to, że wydano względem niego bezprawną decyzję, ale też że poniósł szkodę, czyli odniósł stratę w majątku lub utracił korzyści, które z pewnością by osiągnął gdyby nie bezprawna decyzja.

33. W przypadku odpowiedzialności za wadliwą decyzję administracyjną znajduje zastosowanie (na podstawie art. 160 § 2 k.p.a.) art. 361 § k.c. Zgodnie z tym przepisem zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Trzecią przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w tym przypadku jest więc adekwatny związek przyczynowy pomiędzy bezprawną decyzją (skutkami, jakie wywołuje) a szkodą poniesioną przez domagającego się odszkodowania. Musi istnieć pomiędzy bezprawną decyzją a szkodą taka relacja, że bez wydania bezprawnej decyzji szkoda by nie nastąpiła. Nie ma więc adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a bezprawną decyzją, jeśli bezprawność tej decyzji wynikała np. z uchybień formalnych, a wydanie decyzji bez tych uchybień (czyli decyzji zgodnej z prawem) i tak skutkowałoby powstaniem uszczerbku majątkowego.

34. W niniejszej sprawie wszystkie z wymienionych podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej zaistniały, toteż powództwo podlegało uwzględnieniu.

35. Decyzja Uwłaszczeniowa została uznana częściowo za wydaną z naruszeniem prawa (co do działki (...)), a w pozostałym zakresie stwierdzono jej nieważność. Sąd jest związany Decyzją Nadzorczą, zatem nie może co do Decyzji Uwłaszczeniowej formułować odmiennych ocen niż te wyrażone przez organ wydający Decyzję Nadzorczą. Wynika z nich, że Decyzja Uwłaszczeniowa pozostaje w obrocie prawnym tylko w niewielkim zakresie – w takim, w jakim dotyczy nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...). Organ wydający Decyzję Nadzorczą stwierdził bowiem, że nie jest już uprawniony (on ani żaden inny organ administracji) do odwrócenia skutku obowiązywania Decyzji Uwłaszczeniowej, jakim było zbycie działki nr (...) na rzecz dwójki prywatnych podmiotów. Organ administracyjny nie jest bowiem władny do odwrócenia skutków czynności dokonanej w obrocie cywilnoprawnym – a taką czynnością była właśnie sprzedaż tej nieruchomości.

36. Powodowie wykazali również szkodę. Decyzja Uwłaszczeniowa spowodowała, że nieruchomość stanowiąca niegdyś działkę nr (...) została niezgodnie ze stanem rzeczywistym ujawniona jako własność Gminy W. (a potem m.st. W.). W zakresie, w jakim Decyzja Uwłaszczeniowa dotyczyła działek innych niż 56/1, nie wywołała ona jednak szkody, gdyż stwierdzenie nieważności tej decyzji uchyliło jej skutki prawne, a następcy prawni W. Z. na powrót stali się właścicielami wszystkich (poza jedną) działek składających się na dawną działkę nr (...). Stwierdzenie wydania Decyzji Uwłaszczeniowej z naruszeniem prawa co do działki nr (...) oznacza natomiast, że następcy prawni W. Z. nie odzyskali i nie odzyskają już tej części dawnej działki (...). Poniesli więc stratę.

37. Między bezprawną Decyzją Uwłaszczeniową a poniesioną stratą istnieje więc również związek przyczynowy. Wydanie Decyzji Uwłaszczeniowej naruszało prawo, gdyż – obiektywnie oceniając – nieruchomości stanowiąca działkę nr (...) nie znajdowała się w majątku Skarbu Państwa i nie mogła podlegać komunalizacji. Gdyby organ działał zgodnie z prawem to nie wydałby Decyzji Uwłaszczeniowej i nie stwarzał pozorów, że Gmina W. (lub m.st. W.) może dysponować tą nieruchomością jak właściciel.

38. Pozwany zwracał uwagę, że w momencie wydawania Decyzji Uwłaszczeniowej ujawnionym spadkobiercą W. Z. był Skarb Państwa, zatem decyzja ta w momencie jej wydawania była prawidłowa. Można zgodzić się z pozwanym co do tego, że za wydanie Decyzji Uwłaszczeniowej nie ponosi winy urzędnik przygotowujący albo podpisujący tę decyzję – według dostępnego na dzień jej wydania stanu wiedzy i źródeł informacji o nieruchomościach właścicielem działki (...) był Skarb Państwa, a to uzasadniało przekonanie o tym, że należy wydać Decyzję Uwłaszczeniową. Jak jednak już wyżej powiedziano, zawinienie Wojewody czy któregoś z jego pracowników nie ma znaczenia – bezprawność Decyzji Uwłaszczeniowej została stwierdzona Decyzją Nadzorczą, a jej wadliwość obiektywnie istniała – nawet jeśli osoby odpowiedzialne za jej wydanie były w odmiennym, usprawiedliwionym przekonaniu.

39. Nie można podzielić stanowiska pozwanego, że poniesiona przez powodów (ich poprzednika prawnego) szkoda nie pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z Decyzją Uwłaszczeniową, lecz z wadliwym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku przez Skarb Państwa. Postanowienie sądu o stwierdzeniu nabycia spadku tworzy jedynie domniemanie, że osoba w nim wskazana jest spadkobiercą (art. 1025 § 2 k.c.), nie wywołuje natomiast konstytutywnego skutku w postaci przyznania prawa do spadku – to zawsze następuje z mocy prawa w chwili otwarcia spadku (art. 922 § 1 kc.). Wydanie przez sąd postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie wywołuje samo w sobie żadnych przesunięć majątkowych. Wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku przez osobę, która spadkobiercą w rzeczywistości nie jest, nie powoduje więc samo w sobie szkody po stronie prawdziwych spadkobierców. Dopiero czynności podjęte przez rzekomego spadkobiercę lub z jego udziałem z powołaniem się na błędne postanowienie spadkowe mogą doprowadzić do uszczuplenia majątku spadkowego i tym samym wywołania szkody po stronie prawdziwych spadkobierców – zawsze jednak to te dalsze czynności będą działaniami wywołującymi szkodę, a nie wydanie postanowienia przez Sąd. W art. 679 k.p.c. przewidziano odrębną procedurę służącą zmianie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zatem wskazanie przez sąd niewłaściwego spadkobiercy w postępowaniu spadkowym jest działaniem odwracalnym i, co więcej, odwracalność ta nie doznaje żadnych ograniczeń w zależności od składu spadku i w jakim stopniu spadek został zubożony w czasie funkcjonowania nieprawidłowego postanowienia spadkowego w obrocie.

40. Te cechy postanowienia spadkowego wyraźnie widać także w stanie faktycznym w niniejszej sprawie. Następcy prawni W. Z. uzyskali korzystne dla siebie postanowienie spadkowe i dzięki temu uzyskali interes prawny we wszczęciu i uczestniczeniu w postępowaniu administracyjnym zakończonym wydaniem Decyzji Nadzorczej. W znacznym zakresie została stwierdzona nieważność Decyzji Uwłaszczeniowej i w tej części następcy prawni W. Z. odzyskali prawo własności do części działki (...), tym samym odwracając skutki wydania Decyzji Uwłaszczeniowej oraz wadliwego postanowienia spadkowego. Tylko co do działki (...) Decyzja Uwłaszczeniowa pozostała w obrocie, ale wynikało to z okoliczności następczej wobec tej decyzji (zbycia nieruchomości osobom trzecim na drodze cywilnoprawnej), a nie poprzedzającej ją (niezgodnego z rzeczywistym stanem prawnym postanowienia spadkowego). Gdyby nie zbycie nieruchomości osobom trzecim, to postanowienie spadkowe z 1992 r. nie stałoby na przeszkodzie unieważnieniu Decyzji Uwłaszczeniowej i przywróceniu następcom prawnym W. Z. prawa własności nieruchomości stanowiącej działkę (...).

41. Tym samym ziściły się wszystkie przesłanki uzasadniające odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa za szkodę polegającą na wydaniu części Decyzji Uwłaszczeniowej z naruszeniem prawa. Powodowie mogli więc domagać się naprawy szkody równej wartości utraconej nieruchomości (stanowiącej działkę (...)) pomnożonej przez ich udział w spadku po W. Z. $(15/36) \cdot 1\,223\,694 \text{ zł} \cdot 15/36 = 509\,872,50 \text{ zł}$. Skoro powództwo w sprawie obejmowało tylko kwotę 75 000 zł, to taką też kwotę należało zasądzić niepodzielnie (z racji obowiązującej ich wspólności majątkowej) powodom.

42. W świetle art. 160 § 6 k.p.a. roszczenie dochodzone przez powodów nie jest też przedawnione, albowiem powództwo zostało wniesione do Sądu przed upływem 3 lat od dnia wydania ostatecznej Decyzji Nadzorczej.

Odsetki

43. Odsetki ustawowe za opóźnienie zasądzone na podstawie art. 481 k.c. od upływu terminu wskazanego w wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Wezwanie do zapłaty odszkodowania w terminie 14 dni zostało doręczone pozwanemu dnia 13 grudnia 2022 r., a zatem ostatnim dniem na dochowanie wskazanego terminu był 27 grudnia 2022 r. Stąd też powodom należały się odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 28 grudnia 2022 r., a powództwo musiało zostać oddalone co do żądania zapłaty odsetek za dzień 27 grudnia 2022 r. Wartość nieruchomości ustalona w toku postępowania nie okazała się wyższa niż przyjęta w wezwaniu, toteż zasądzenie odsetek od upływu terminu wskazanego w wezwaniu nie spowoduje „podwójnej” waloryzacji należnego odszkodowania (poprzez zasądzenie odsetek i oparcie się na aktualnej wycenie nieruchomości).

Koszty

44. O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., zgodnie z którym Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu. Powodowie przegrali sprawę wyłącznie w zakresie odsetek za 1 dzień kalendarzowy, stąd Sąd przyznał im zwrot wszystkich kosztów postępowania od pozwanego. Na zasądzoną łączną kwotę kosztów (11 184 zł) złożyły się opłata skarbową (34 zł), opłata od pozwu (3 750 zł), zaliczka uiszczona na wynagrodzenie biegłego (2 000 zł) i koszty zastępstwa procesowego (5 400 zł – na podstawie § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie). Sumę kosztów rozdzielono w równych częściach pomiędzy powodów na podstawie art. 105 § 1 zd. 1 k.p.c. i z uwzględnieniem uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2023 r., sygn. III CZP 54/23. Zasądzone kwoty podwyższono o odsetki ustawowe za opóźnienie na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

45. W związku z tym, że w toku postępowania Skarb Państwa (tutejszy Sąd) tymczasowo pokrył wynagrodzenie dla biegłego do kwoty 1 242,59 zł (k. 187) należało tym wydatkiem obciążyć pozwanego jako stronę przegrywającą sprawę zgodnie z art. 113 ust. 1 w zw. z art. 83 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

ZARZĄDZENIE

(...)